

KASB-HUNAR TA'LIM TIZIMIDA O'QITISHNING ZAMONAVIY METODLARI

Askarova Fotima Araboy qizi

Farg'ona ICHSHUI kasb-hunar maktabi Maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: *Kasb-hunar ta'lim tizimida o'qitishning zamonaviy metodlari haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Kasb-hunar ta'lim tizimi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv darsliklar tizimlari, MOOC, LMS, Moodle, Blackboard, online ta'lim platformalari.*

KIRISH

Kasb-hunar ta'lim tizimida zamonaviy o'qitish metodlari ta'lim jarayonini samarali va qiziqarli qilishga qaratilgan bo'lib, ulardan foydalanish o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan mustahkamlashga yordam beradi.

Kasb-hunar ta'lim tizimida zamonaviy o'qitish metodlarini joriy etish ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarni zamonaviy mehnat bozoriga tayyorlash uchun muhimdir.

Quyida zamonaviy o'qitish metodlarining ba'zilari keltirilgan:

1. Onlayn platformalar

- Elektron ta'lim platformalari orqali o'quv materiallarini yetkazish va o'quvchilar bilan interaktiv muloqot qilish.

- MOOC (Massive Open Online Courses): Keng ommaga ochiq onlayn kurslar orqali o'quvchilarni mustaqil o'qishga rag'batlantirish va ularga yangi bilimlarni o'zlashtirish imkoniyatini yaratish.

- LMS (Learning Management Systems): Moodle, Blackboard kabi ta'lim boshqaruv tizimlari orqali kurslarni boshqarish va o'quvchilarning rivojlanishini kuzatish.

2. O'yinlashtirish

- O'quv jarayoniga o'yin elementlarini qo'shish orqali o'quvchilarni rag'batlantirish va ularning qiziqishini oshirish.

- O'quvchilarga ball, belgi va mukofotlar berish orqali ularda raqobat ruhini uyg'otish va o'quv jarayoniga faol jalb qilish.

3. Virtual Reallik

- Real hayotiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish orqali o'quvchilarga amaliy ko'nikmalarni o'rgatish.

- Virtual Reallik (VR): VR texnologiyalari yordamida o'quvchilarga real hayotdagi tajribalarni virtual muhitda taqdim etish.

4. Flipped Classroom

- O'quvchilarga darsdan oldin video ma'ruzalar, maqolalar va boshqa materiallarni ko'rib chiqishni topshirish.

- Dars vaqtida esa o'quvchilarning savollariga javob berish, amaliy mashg'ulotlar va muammolarni hal qilish bilan shug'ullanish.

5. Problem-Based Learning (PBL)

- O'quvchilarga real hayotiy muammolarni hal qilish orqali bilim va ko'nikmalarni o'rgatish.

- O'quvchilarni jamoalarda ishlashga undash va muammolarni birgalikda hal qilishga o'rgatish.

6. Project-Based Learning (PjBL)

- O'quvchilarga turli loyihalarni bajarishni topshirish orqali ularning ijodiy fikrlashini va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish.

- O'quvchilar loyihalarini sinfxonada taqdim etish orqali ularning taqdimot ko'nikmalarini oshirish va o'zaro fikr almashish.

7. Blended Learning (Aralash Ta'lim)

- Onlayn ta'lim va an'anaviy sinfxona darslarini birlashtirish orqali ta'lim samaradorligini oshirish.

- O'quvchilarga o'zlariga qulay vaqtda o'quv materiallarini o'zlashtirish imkoniyatini yaratish.

8. Collaborative Learning (Hamkorlikda O'rganish)

- O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lish orqali jamoaviy ishlarni tashkil etish.

- Onlayn forumlar va muhokama platformalari orqali o'quvchilar o'rtasida fikr almashishni rag'batlantirish.

Ta'lim mashg'uloti - o'quvchilarning ilmiy bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish, ijodkorligini, dunyoqarashini, axloqiy qarashlari va e'tiqodlarini rivojlantirishga qaratilgan faol o'quv-kognitiv faoliyatini tashkil etish va rag'batlantirishning maqsadli pedagogik jarayonidir[1].

Ushbu ta'rifdan kelib chiqqan holda, axborot texnologiyalarini o'qitish yangi o'qitishning zamonaviy metodlaridan foydalangan holda o'quvchiga ma'lumot tayyorlash va uzatish jarayonini tashkil etish deb qaralishi kerak. Keng ma'noda o'rganish boshqariladigan jarayon ekanligini hisobga olsak, yangi axborot texnologiyalaridan foydalangan holda o'qitish o'qituvchi va o'quvchilarga axborot bilan bog'liq fikr bildirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Agar an'anaviy ta'lim tizimi haqida gapiradigan bo'lsak, unga mos keladigan muassasalarda zamonaviy o'qitish usullari juda kam uchraydi, lekin xususiy maktablar, o'quv markazlari va boshqa shunga o'xshash tashkilotlarga kelsak, ularning faoliyatida yangi usullar tobora ko'proq paydo bo'lmoqda. Nima uchun ushbu usullar an'anaviy usullardan ko'ra samaraliroq deb hisoblanadi?

Kompyutning paydo bo'lishi bilan pedagogik usullar o'zgaradi, ya'ni o'quv jarayoni bilimlarni "nasoslash" (o'qituvchi va o'quvchi o'zaro munosabatlarining chiziqli qurilishi) sifatida emas, balki o'quvchining bilim faoliyatini boshqarish jarayoni sifatida qaraladi.

Tahlil va natijalar

Maxsus fanlarni o'qitish axborot resurslari, elektron o'quv vositalari va telekommunikatsiya imkoniyatlaridan foydalangan holda, o'quvchiga ma'lum bir hodisa yoki jarayonni har tomonlama o'rganish imkoniyatini beradigan ma'lum bir ta'lim muhitini yaratishga imkon beradi. Bu ta'lim faoliyati mazmunining o'zgarishiga olib keladi, u yanada mustaqil va ijodiy bo'lib, ta'limga individual yondashuvni amalga oshirishga yordamlashdi.

Maxsus fanlarga axborot texnologiyalarini o'qitishning zamonaviy metodlari bugungi yangi texnologiyalarga mos keladi. Bu metodlar o'qituvchilar, o'quvchilar uchun zarur bilim va ko'nikmalarini olishda yordam beradi. Quyidagi zamonaviy metodlar o'qitish jarayonida muhim ahamiyatga ega:

Interaktiv darsliklar tizimlari, Virtual Realitiya (VR) va Augmented Realitiya, online ta'lim platformalari, Flipped classroom modeli, Machine Learning va AI dasturlari, iqtisodiy matematika modellari, ta'lim video darslarining tarqatilishi: mobil ilovalar, sotsial tarmoqlar o'quvchilar maxsus fanlarni axborot texnologiyalarini qo'llagan xolda o'rgatishda sotsial tarmoqlardan foydalanish muhimdir. Bu orqali o'quvchilar bir-birlari bilan o'zlashtirish, ma'lumot almashishi, maqsadlarini o'zlashtirish va fikrlarini almashishlari mumkin.

Bu zamonaviy metodlar, o'quvchilarga amaliyotga asoslangan, sodda va tushinarli hamda motivatsiyalashdirmoqchi o'qitish usullarini taqdim etadi. Bu usullar o'quvchilarga ma'lumotlarni oson o'rganish va nazariy ko'nikmalarini amaliyotga o'tkazishda yordam beradi.

Bundan tashqari axborot texnologiyalarini o'qitishda turli pedagogik texnologiyalar ham mavjud. Ta'lim jarayonida turli ta'lim yangiliklaridan foydalanish ta'lim va tarbiyaning ajralmas qismiga aylandi. Amalda, davlat ta'lim standarti talablarini amalga oshirish uchun zamonaviy o'qituvchi zamonaviy ta'lim texnologiyalarini egallashi kerak.

Yangi ta'lim natijalarini aniqlash bilan ta'lim faoliyatini innovatsion tashkil etish haqida savol tug'iladi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va qo'yilgan maqsadlarga mos keladigan baholash texnologiyalarini tanlash va qo'llash qobiliyati ko'p jihatdan o'qituvchining ta'lim faoliyati samaradorligini belgilaydi [5].

"Ta'lim texnologiyasi" tushunchasi haqida turli nuqtai nazarlarni ko'rib chiqaylik. "Pedagogik texnologiya – ta'lim shakllarini optimallashtirishga qaratilgan texnik va inson resurslarining butun jarayonini ularning o'zaro ta'sirida hisobga olgan holda bilim olishning tizimli usuli" [9]. Pedagogik texnologiya - bu o'quv jarayonini tashkil etish va o'tkazishda o'quvchilar va o'qituvchilar uchun qulay shart-sharoitlarni hisobga olgan holda har bir detali bilan o'ylangan birgalikdagi pedagogik faoliyat modelidir [4].

O'qituvchining ta'lim texnologiyalaridan maqsadli va oqilona foydalanishi, universal ta'lim faoliyati tizimini shakllantirish va rivojlantirish, motivatsion, operatsion va kognitiv resurslarni rivojlantirish, AKT kompetentsiyasini rivojlantirish va Davlat imtihoniga tayyorgarlik ko'rish, shuningdek, yoshlarni hayotga va uzluksiz ta'limga tayyorlashni ta'minlaydi.

Natijaga erishish uchun yangi pedagogik vositalar talab qilinadi. Buni eski pedagogik usullar yordamida amalga oshirish mumkin emas, ya'ni o'qituvchilar nafaqat pedagogik tizimning elementlarini o'zgartirishi, balki o'z faoliyatining butun tizimini qayta ko'rib chiqishlari, darslarni va sinfdan tashqari mashg'ulotlarni standart mantiqda loyihalashni o'rganishlari kerak." [2].

Kasb-hunar ta'lim tizimida o'qitishning zamonaviy metodlari quyidagilardan iborat:

1. Amaliy mashg'ulotlar:

• Ishlab chiqarishda qo'llaniladigan uskunalar, asbob-dastaklar, texnologik jarayonlar bilan tanishish

• Dars jarayonida o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirish

• Realistik vaziyatlarga yaqin laboratoriya mashg'ulotlari

2. Loyihaviy metod:

• O'quvchilarni real ishlab chiqarish muammolariga yechim topishga yo'naltirish

• Tadqiqot, tahlil, loyihalash, reja tuzish, bajarish va taqdimot qilish

ko'nikmalarini rivojlantirish

• Jamoaviy va individual loyihalar asosida o'qitish

3. O'yin texnologiyalari:

• O'quv jarayoniga qiziqish va motivatsiyani oshirish

• Kasbiy ko'nikmalarni faol oshirish

• Muammoli vaziyatlarni modellashtirish va hal qilish

4. Modulli ta'lim:

• O'quv materialni mantiqiy, mustaqil bo'lakchalarga ajratish

• Har bir modul bo'yicha mustaqil o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etish

• O'quvchilarning individual qobiliyat va ehtiyojlariga moslash

5. Masofaviy ta'lim texnologiyalari:

• Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

• Masofadan turib o'qitish, nazorat qilish va o'quv-uslubiy resurslar bilan ta'minlash

• O'quvchilarning o'z-o'zini boshqarishini rivojlantirish

6. Kompetensiyaviy yondashuv:

• O'quv jarayonini kasbiy faoliyatga yo'naltirish

• O'quvchilarning kasb bo'yicha kompetensiyalarini oshirish

• Nazariy bilimlar bilan amaliy ko'nikmalarning uzviy bog'liqligini ta'minlash

Xulosa

Ushbu zamonaviy metodlar o'quvchilarning faol va mustaqil ta'lim olishlariga, kasbiy salohiyatlarini oshirishga, hamda ish beruvchilarga zamonaviy talablar darajasida kadrlar tayyorlanishiga xizmat qiladi.

Maxsus fanlarda axborot texnologiyalari qo'llash orqali o'rganish o'quvchilar o'rtasida universal ta'lim harakatlarini shakllantirishga yordam beradi. Shu munosabat bilan ta'lim mazmuni har bir shaxs uchun zarur bo'lgan vakolatlarni ajratib ko'rsatish

asosida tanlanadi. Shundan kelib chiqib, o'quvchi yechishni o'rganishi kerak bo'lgan muammolar aniqlanadi va o'quv materiallari shu muammolar atrofida birlashtiriladi. Shunga ko'ra, o'qituvchining roli o'zgarib bormoqda va u ma'lumotlarning "tarjimoni" dan o'quvchilar faoliyatining tashkilotchisiga aylanadi; Zamonaviy sharoitda ta'lim jarayonini optimallashtirishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Samarali pedagogik texnologiyalarni tanlash, bu har qanday o'qituvchiga, jumladan, informatika fani o'qituvchilariga ham o'z malakasini oshirish, ijodkorlik, raqobatbardosh bo'lish, o'z-o'zini tarbiyalash va rivojlantirishga intilish imkonini beradi. Shu tarzda, ta'lim jarayonini oshirish va optimallashtirish muammosi hal qilinadi, ya'ni. yuqori sifatli va minimal vaqt va mehnat sarfi bilan pedagogik natijalarga erishish imkoniyati yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bosova L.L. BINOM tomonidan nashr etilgan "Bilimlar laboratoriyasi" internet gazetasi [Elektron resurs]. 9-son. Sentyabr 2012. URL: <http://gazeta.lbz.ru/2012/9/9nomer.pdf>

2. Pedagogik amaliyotda "Texnologiya" va "Logiya" (T. G. Galaktionova ma'ruzasi materiallari asosida) [Elektron resurs]. URL: http://contest.schoolnano.ru/progmateral/technology_intro/ (kirish sanasi: 02/10/2016).

3. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/ni/article/download/14933/10572/10338>

4. <https://cyberleninka.ru/article/n/zamonaviy-ta-lim-metodlari-ta-lim-samarador-ligi-kafolati>

5. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). TA'LIM TIZIMIDA KO'ZI OJIZ O'QUVCHILARNI INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALAR. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(5), 990-993.

6. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. *Scientific Impulse*, 1(2), 535-537.

7. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. *Universum: технические науки*, (8-1 (77)), 27-29.

8. Hamidullo o'g'li, T. H. (2024). RAQAMLI AXBOROTLARNI QAYTA ISHLASHDA BULUTLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHDA CLOUD-ANDROID, ICLOUD-APPLE IMKONIYATLARI VA FARQLARI. *Scientific Impulse*, 2(20), 189-193.

9. Hamidullo o'g'li, T. H. (2024). RAQAMLI TEXNOLOGIYADA UCH O'LCHAMLI

10. Hamidullo o'g'li, T. H. (2024). ZAMONAVIY TA'LIMDA SMM SOHASINI XOZIRGI KUNDAGI O'RNI. *Scientific Impulse*, 2(21), 215-219.

11. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis

of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.

12. Kamolovich, B. E., & Hamidullo o'g'li, T. H. (2024). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARI DAVRIDA SOHA MUTAXASSISLIK FANI BO'YICHA IQTIDORLI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH. Scientific Impulse, 2(18), 125-131.

13. Тураев, А. А., Хайдаров, Р. М., & Хожиев, Ж. Ж. (2015). Фотовольтаический эффект в диодном режиме включения полевого транзистора. Молодой ученый, (23), 40-43.

14. Mamayusupovich, H. R. (2023). OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF A TEACHER OF TECHNOLOGY. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 10(12).

15. Mamayusupovich, H. R. (2023). BO'LAJAK TEXNOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINI TAYYORLASH JARAYONIDA ELKTRON DARSLIKLARNI QO'LLASHNING AHAMIYATI. Наука и технологии, 1(1).

16. Haydarov, R. (2022). TEXNOLOGIYA TA'LIMI O'QITUVCHISINING TEXNOLOGIK MADANIYATI. Физико-технологического образование, (3).

17. Mamayusupovich, H. R. (2022). Design of Educational Technologies in the Development of Professional Competences of Technology Teachers.

18. Хайдаров, Р. М. (2021). ТЕХНОЛОГИЯ ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИСИНING КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 273-277.

19. Hudaykulovna, M. F., & Qosimov, P. S. U. (2019). Formation of a Conscious Attitude to Study and Work, Ensuring Business Skills for Mental and Physical Development. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12).

20. Khudoikulovna, M. F. (2021). The role of heredity in the development of creativity. In Euro-Asia Conferences (Vol. 4, No. 1, pp. 5-6).

21. Khudoikulovna, M. F. (2021, March). THINKING MOTIVES THAT ENCOURAGE STUDENTS TO BE CREATIVE. In E-Conference Globe (pp. 65-66).

22. Мукумова, Ф. Х. (2021). МИЛЛИЙ ҲУНАРМАНДЧИЛИК ТАРИХИНИ ЎРГАНИШДА ЎҚУВЧИЛАРНИ ИЖОДКОРЛИККА ҚИЗИҚТИРИШНИNG ДИДАКТИК ИМКОНИАТЛАРИ: DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.77.73.052> Мукумова Феруза Худойкуловна Термиз давлат университети, технологик таълим кафедраси катта ўқитувчиси. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 154-159.

23. Мукумова, Ф. Х. (2021). ОСНОВНЫЕ КРИТЕРИИ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ К УЧЕБНОМУ ПРОЦЕССУ: DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.83.90.053> Мукумова Феруза Худайкуловна, Преподавательница Термезского

государственного университета. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 150-153.

24. Mamayusupovich, H. R. (2024). Development Of Professional Competence Of Future Teachers Of Technology In The Process Of Extracurricular Activities. Progress Annals: Journal of Progressive Research, 2(1), 35-37.

DASTURLARNING IMKONIYATALARI. Scientific Impulse, 2(21), 220-224.

25. Кучаров, С. А. (2021). TEXNOLOGIYA TA'LIMI O'QITUVCHISINING TEXNOLOGIK MADANIYATI. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 116-118.